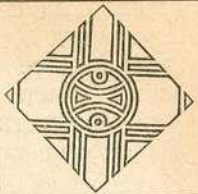

Илустрована Ратна Кроника

ИЛУСТРОВАНА РАТНА КРОНИКА ИЗЛАЗИ У СВЕСКАМА. — ПРЕТПЛАТА НА 10. СВЕЗАКА СТАЈЕ КРУНЕ 2.— ПОЈЕДИНА СВЕСКА СТАЈЕ 24 ПОТУРЕ. — ПРЕТПЛАТА — — — СЕ ШИЉЕ: КЊИЖАРНИЦИ СВЕТОЗАРА Ф. ОГЊАНОВИЋА, НОВИ САД. — — —

1389.

УРЕЂУЈЕ: ДР. КАМЕНКО СУБОТИЋ. — ИЗДАЊЕ КЊИЖ. СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА.

1912./3.

Најмлађи српски војник

— Херој са Штимља —

Колико Срби воли своју милу отаџбину, најбоље је засведочио и најјасније доказао овај свети рат, кога Бугари желе да дрско искористе на незапамћени себичан начин, једино за себе.

И виши и нижи официри, и под-официри и војници, и срчани кадровци и јуначни обвезници сва три позива, једном речи сви српски војници, с песмом су улетали у смрт, с осмехом на уснама испуштали своју јуначку српску душу, хвалећи Бога, што им је подарио срећу да умру, да погину за свога краља и отаџбину.

Па не само то, овај, после пет векова најнепохалнији рат на Балкану, показао је свеколику сестринску љубав према браћи, свеколико кћеринско пожртвовање наших милих Српкиња, свих доба старости, свих друштвених редова. Шта више, он је дао и српске Јованке Орлеанке и после пет векова оживео српску косовку девојку.

Поред свега овога, овај наш рат, ниме се ваљда још ни један народ не може похвалити, дао је, изнео је свету на видик, да Срби имају и децу, која су прави хероји

А Драгутин Дробњак, каплар музике XI пука, с правом се може закитити дичним именом српскога хероја са Штимља, као и његов млађи брат Милутин, ма да је Драгутину сада 15, а Милутину тек 12 година.

Него да пустим једног наредника очевидца, да нам исприча о правим херојским подвизима дечка Драгутина и његовог братића Милутина.

„Драгутин Дробњак, родом из Крушевца. Кад је навршио 13 годину ступио је у музику XII, одакле је после годину дана преведен у Крагујевац, у музику XI пука у којој га је и мобилизација затекла. Чим је пак наређено, да се XI пук крене из

Крагујевца, мали Драгутин пријави се команданту пука и поче га са сузама у очима преклињати да и њега поведе у свети бој. Бадава је добри командант одвраћао то јуначно

дете, бадава му је причао о свима ратним тегобама и страхотама, које тешко савлађују и подносе и зрелији људи, мали Драгутин Дробњак је својим молбама тако неодољиво инси-

Српска народна ношња:

Сељанка из окрелине београдске

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

стирао, да и он иде у свети бој, да му најзад добри командант пука одобри да се спреми и да пође с војском намеравајући, како је доцније причао, да га, чим војска стигне у Крушевац, преда родитељима.

„Кад се XI пук крете из Крагујевца дете, Драгутин Дробњак, у потпуној ратној спреми, био је на челу пука, на домаку очију свога доброг команданта.

„Од Крагујевца до Крушевца, није нигде застао, нигде показао ни најмањег знака умора или кајања. У Крушевац војска стиже пред саму ноћ, и Командант пусти Драгутина да иде кући, да се види са родитељима и родбином, и да тамо преноћи. Али, Драгутин Дробњак не оде, јер се бојао да војска рано ујутру не оде даље, а он да остане. Преноћио је у касарни, и тек кад је званично саопштена наредба у којој ће се час кренути из Крушевца за Куршумлију, Драгутин је рано ујутру, онако у ратној спреми, отрчао до куће видео се с мајком — отац је био на војној дужности — са своја два брата, и својом сестрицом. Кад је одприлике било време за одлаз, Драгутин пољуби оба своја млађа братића и своју милу сестрицу, пољуби мајку у руку, и рече јој:

— Збогом, мајко!

„Мајка поче плакати и стаде га одвраћати од те детињасте намере, говорећи му како рат није за децу, како ће се од силног штрапаца разболети и умрети пре него што и уђе у рат, али то ништа не поможе. Храбри и срчани мали Драгутин узобили се, нежно помилова мајку по лицу, спусти руку на њено раме, загледа се у њене престрављене, забринуте и уплакане очи, па јој рече:

— Ћути, не говори, мајко! Видећеш већ, ко је твој син!

„Затим је опет пољуби у руку, још једном пољуби оба брата и сестрицу, и отрча у касарну.

„Од Крушевца до Куршумлије ишао је исто онако весело, лако и неуморно, као и од Крагујевца до Крушевца, ишао је опет на челу пука, у близини свога команданта.

„У Куршумлији, командант није више ни помишљао да се раздваја од свога љубимца, од љубимца г. г. официра, подофицира и војника, од дуби, да и најмлађег хероја XI пешадијског пука, од храброг и невероватно издржљивог малог Драгутина Дробњака, који је као дете, својим примером потпиривао честољубље код старих јунака, које је челичило њихову отпорну снагу, чинећи је способном, да издржи све напоре. „Као што је у Крушевцу весело отскакутао до куће својих родитеља,

тако је исто весело улетео у први, најкрвавији и најстрашнији бој на Мердарима. Као да се небо беше провалило, као да су разјарени природни елементи на с обе стране и у свима правцима заошијавали громове: гранате, шрапнели, куршуми, падали су са свију страна, обарајући живе мете, људе, који су са самртничким ропцем падали поред неустрашивог хероја младог Драгутина Дробњака; али све то не само да у Драгутина није могло коначно угушити вољу за даљим ратовањем, већ је још више потпиривало жељу да се бије, да свети ту до малочас рођену браћу, која се најбрижније интересоваху за његов живот, да свеги Косовске јунаке, да покаже својој мајци: ко је њен син, како јој при поласку рече.

„После боја на Мердарима, храбри XI пешадијски пук, учествовао је и у борби код Подујева, и у њему опет мали Драгутин Дробњак, са истом жељом да свети браћу, да покаже мајци ко је он; са истом неустрашивошћу у најпогибаонијем окршају, с истом прибраношћу духа као и на Мердарима, он је гледао како његова браћа гину поред њега, и пуцао из свога револвера и из своје мале брзометне пушке.

„Све тегобе, које су ратници сносили у овом епохалном рату, сносио је и млади херој Драгутин Дробњак, и ни једног тренутка, он се не пожали на умор, на оскудицу. После подујева, као и Крушевац, Куршумлију и остала места, ушао је исто тако на челу свога пука, и у Призрен. Ту је провео неколико месеци, уживајући у општој љубави целога XI пука, кога је он био херојско дете.

„Најзад, мало се разболе, и додри командант пука пусти га кући на боловање. — Дошао је у Крушевац, испричао својој мајци сва своја јунаштва, све своје ратничке доживљаје. Његов млађи брат Милутин Дробњак, де од 12 година, слушао га је са притајаним дахом и нетремице, да би се свака реч, јуначног му братића, што дубље зарезала у његову младу душу.

„Драгутин је горео од нестрпљивости, да се врати своме омиљеном XI пуку, те родитељима није он ни казао, колико је добио осуета за боловање. Читавих 15 дана пре времена, он је казао:

— Сутра морам да идем, јер ми истиче осуето.

— Бато, рекао је дванаестогодишњи Милутин своме брату Драгутину, кад се нађоше сами у дворишту. Поведи и мене и ја морам с тобом!

— Добро, само ти мораш отићи напред, у Сталаћ, где ћеш ме сачекати, како се родитељи не би сетили.

Тако је и било. Још није ни свануло, а дванаестогодишњи Милутин Дробњак искраде се из куће и такорећи одјури у Сталаћ, где сачека Драгутина, па заједно с њим возом отпутова у Скопље. У Скопљу промене воз за Урошевац — Феризовић — а кад и у Урошевац стиглоше, они се ту мало одморише и кренуше пешице за Призрен, на дводневни пут, јер се од Урошевца за Призрен иде само колима или пешке.

„Кад стиглоше више села Штимља, на њих припуцаше Арнаути из заседе, ранише младог хероја Драгутина у десну бутину и повукоше се у једну кућу. Дванаестогодишњи Милутин не изгуби присуство духа, већ чим виде да Драгутин паде, он га попе на своја леђа и поче бегати. Кад дође до једног природног заклона, он спусти рањеног Драгутина у један оближњи јендек, па онда отрча до оближњег места, где је гарнизонирао један одред српске војске, отрча у правцу, који му је Драгутин још пре овог случаја назначио, нађе војску, исприча им шта се десило, и замоли их да пођу с њим, да донесу и по могућству освете његовог брата.

„Кад војници с Милутином дођоше до заседе из које су Арнаути малочас на њих пуцали, он застаде, показа војницима кућу у којој се Арнаути склонилише, па храбро потрча напред, викнувши:

— За-мном!

„Дошав до капије те куће, он се припи уз капију и поче свом снагом ударати рукама у њу, вичући: „Овде су, овде!“ и не осврћући се на куршуме који опет зазујаше из арнаутских пушака.

„Наши храбри војници осветили су хероја — дете XI пука, Драгутина Дробњака и пренели га, са његовим братићем у логор.

„Командант XI пука произвео је јуначког Драгутина за каплара, и унапредио га је са једном класом.

„Најмлађи српски ратник, каплар Драгутин Дробњак, извидео је ране, и сад је опет у Призрену, где је предмет опште пажње, херојско дете, кога сви без разлике воле.

„Лепо је видети каплар Драгутага нагиздана реденицима, начичканим брзометним куршумима и наоружана револвером и малом пушком, кад појаше свога малог коња, кога му добри командант поклони, и кад у таквој опреми пође са једним одредом војника за хлеб, који се из вароши доноси ло угор.

Овде се завршава истинита прича о овој херојској деци, каплару Драгутину и дванајесто-годишњем Милутину, браћи Дробњацама, из Крушевца.

Народ, који има овако јуначну децу, не сме и не може страховати за своју будућност.

„Балкан“.

Србљи одлазе у помоћ Бугарима.

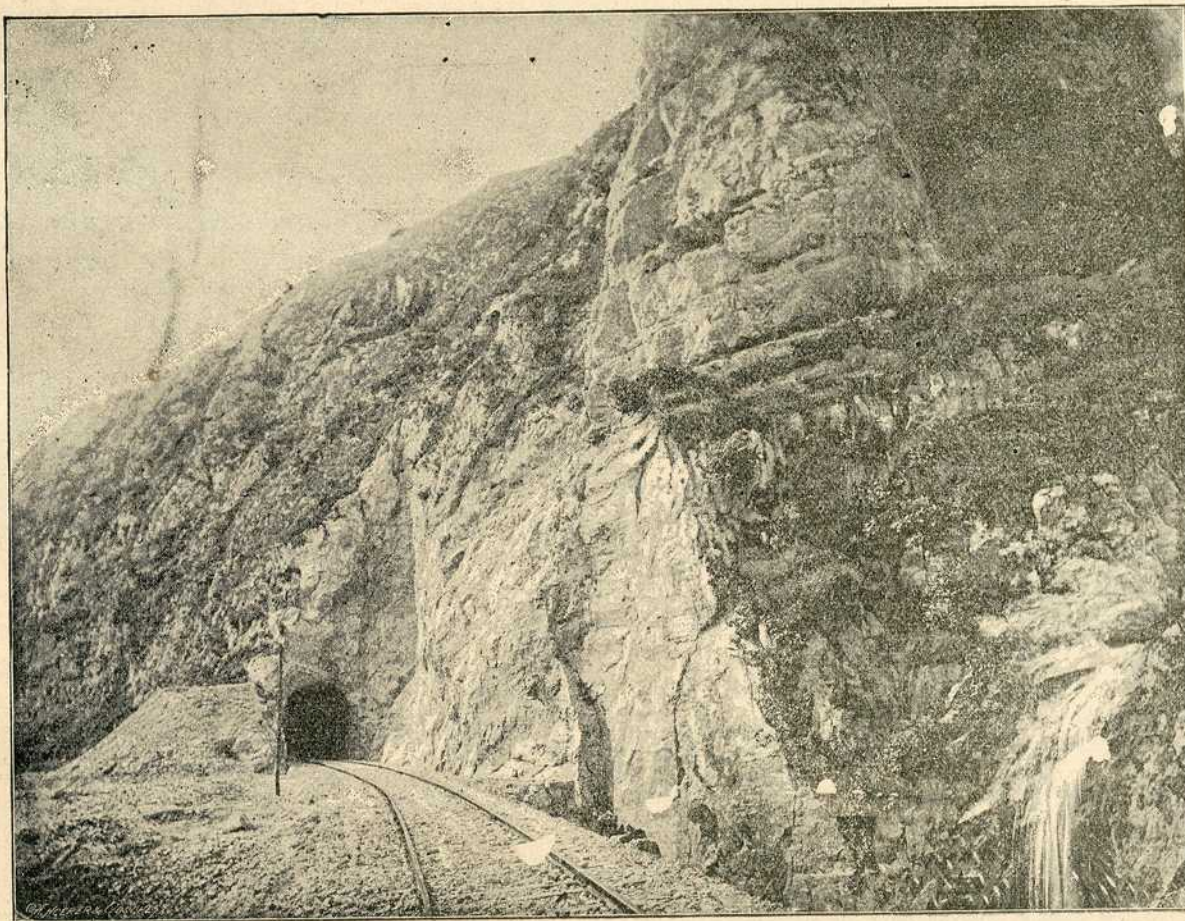
— Од народног гуслара. —
(Свршетак).

Кад то виђе краљу Петре Први,
Преплаши се па трже у страну
У безумљу дурбин стакло баци,
Са трећега спрата високога,
Прште дурбин у хиљад' комада,
Претргну се протопоп Ђурићу,
Па он мрко Петра погледује
И говори краљу Петру Првом:
„Виђе л' јаде, краљу Петре Први?
Та виђе л' их, више не видио!
Не рекох ли давно теби старцу,
Да Бугари пошту не поштују!“
Тако прота а Петар заплака,
Док четврта гукну голубица
На краљеву десноме рамену,
У крило му трећи дурбин пушта,
Узе дурбин краљу Петре Први,

Те он гледа, куда прото гледа,
Брзо краљу чудо угледао:
Пред Једреном многу српску војску,
Ђе удара на градске зидине
И челиком одбија зидине,
На зидовма велике мертеке
И од љутог чел' ка обруче!
Љуто пуца је српска тврђава,
Ал се бране из једрена Турци
К'о од хајке огладнели вуци!
Докле Србљи тако гину славно,
Врелом крвљу прскају зидине,
Дотле с' војска бугарска одмара.
Из потаје српској војсци виче:
„Ха напријед, луда аргатијо!
Освоји нам то Једрене тврдо,
За грошеве и наше динаре!
Руши зиде још три бјела дана,
Док узмемо то тврдо Једрене,
После иди у земљу Србију,
Нек те мази краљу Петре Први,
А овде вам мазе бити неће,
Јер ко служи, тај се слугом зове!“
Тако вичу потајно Бугари,
Ал' не чују Србљи соколови,
Већ јуначки кидају обруче
Што су су тврдо Једрене везали..
Кад то виђе краљу Петре Први,
Преплаши се па трже у страну,
У безумљу дурбин стакло баци,
Баци њега на трошну калдрму
Са трећега спрата високога,
Прште дурбин у хиљад' комада,

Претргну се протопоп Ђурићу,
Па он мрко Петра погледује
И говори краљу Петру Првом:
„Не рекох ли теби, господару,
Да Бугари пошту не поштују!“
Ђути Петар ништа не бесједи,
Ђути Петар три бијела дана,
Кад прођоше три бијела дана,
Неко лупа на дворску капију.
Брзо слуге врата отворише,
У двор уђе пошта књигоноша,
Па додаје лист бјеле хартије,
Да се даде краљу Петру Првом,
Слуге брзо књигу прихватише,
Дадоше је краљу Петру Првом,
Узе књигу краљу Петре Први,
Књига беше од краља бугарског,
Књигу чита краљу Петре Први!
Чита Петре а слуша га прото.
Петру ово књига говорила:
„Господару краљу од Србије!
Хвала теби на твојој помоћи,
Ал' ми помоћ твоја не требаше,
Јутрос паде то тврдо Једрене,
А узе га моја храбра војска!
Зато, краљу, прими натраг војску,
Нека теби твоја служи војска!“
Проли сузе краљу Петре Први,
Проли сузе па проти изусти:
„Ти си, прото, добро говорио,
У Бугара од сад вјеру немам!“

Д. И. Јејо.

Српска жељезница кроз Сичевачку клисуру

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ЦЕПЕЛИН

— Једна сличица из Скопља. —

И деца га у Скопљу познају. Четрдесетих је година, мали, добро развијен, широких и уздигнутих плећа са погнутом главом унапред, црномањаст, потшишаних бркова кроз које се виде црни зуби кад се насмеје. Увек је избријан и брижљиво очешљан са правим раздељком почев од чела, на које и с једне и с друге стране пада по један прамен косе. Благ је и увек насмејан, а према свакоме љубазан.

Нико не зна како му је право име, или се бар нико за то не распитује. Сви га зову „Цепелин“, па смо га тако звали и ми.

Можете с њим говорити којим хоћете језиком: турски, арнаутски, немачки, италијански, француски — како вам је драго. Али ко је он, шта је, одакле и кад је дошао, тешко би се могло утврдити. Још теже би било утврдити његову народност! Кад сам једном о томе упитао једног од наставника тамошње наше гимназије, он ми, смешећи се, одговори:

— Бога ми, — то нико не би знао тачно да каже! По говору изгледа да је Хрват, а по занимању, кажу, да је инжењер!

Само се једно о њему тачно зна: да једик хотела „Цар Душан“, који се до уласка наше војске у Скопље звао »Хотел Димер“. Газде тога хотела мењају се, али Цепелин остаје у њему и даље!

Свакога љубазно и дочека и испрати. Према свакоме је пажљив и, добар по срцу, труди се да сваки хотелски гост буде задовољан. Једном, доцкан у подне, допаде одозго из Љуме један поручник и затражи да једе. Рекоше му да нема ничега, јер је све издато.

— Па зар и у Скопљу да не једем ништа! — рече поручник више очајно, но љутито.

Цепелин му приђе бојаж-

љиво и, кршећи руке, поче се извињавати:

— Шта да радим! Спремимо за четрдесет а издамо осамдесеторици...

— Али ја већ два дана ништа нисам јео!

— Како! Два дана ништа нисте јели?!

— Ништа окусио нисам!

— Молим, изволите сести — рече му Цепелин, показа руком столицу, па брзо оде до прозорчића кроз који се из кујне издаје јело и викну гласно:

За господина поручника моју порцију пасуља сашницлом! и бришући десним рукавом неку мрљу на прслуку, додаде за себе: ја сам јео синоћ!

Ако сте куцнули у сто, а келнер није одмах дошао, он оставља своје место, прилази вам благим осмејком, и пошто стаде »мирно«, бојажљиво изговара: „молим“. А кад му кажете шта желите, одговара војнички: „разумем“ и одлази да одмах изврши. Ако сте учинили какву примедбу келнеру, видећете како га Цепелин одмах муштра. А ако полазећи спустите келнеру у руку који петпарац, Цепелин суди по томе да сте задовољни, жури се испред вас да вам отвори врата и клањајући се поздравља вас са до виђења господине!

Сви смо држали да је он газда. Једне недеље одосмо ја и Лујевић раније на ручак Кафана сва искићена шимшировим венцима. Испод слика нашег владалачког дома стоји видео натпис. Живели „Ослободиоци“. Дугачки постављени столови поређани свуд унаоколо поред зидова а лаутари, покупљени из 8. пука, у срце дирају песмом о Јованчићу и Дилберчићу. Сем Цепелина и келнера никог више нема. Затражисмо флашу пива а келнер снебивајући се рече:

— Извините! кафана данас не ради.

— А зашто? Шта је све ово?

Али пре него што је келнер

и могао одговорити, Цепелин је већ био ту:

— Господа би шћела пива?

— Да, Цепелине.

— Разумем!

И флаша пива, што је за онај мах била реткошт у Скопљу, већ се пенушила пред нама.

Још је не бесмо ни испили, а стиже и друга. А кад куцнемо да платимо, Цепелин спусти на сто и трећу!

— Хвала, Цепелине! Неће мо више, него да платимо.

— Е, данас не примамо новце!

— А зашто?

— Данас нам се жени газда. Данас су нам наши гости прави гости.

Захвалисмо и пођосмо да на другу страну потражимо ручак. Кад смо били на улици, Лујевић рече:

— Гле, па Цепелин није газда!

— Па ко је онда, врага, кад се други не виђа? упитах се и сам.

Доцније смо већ дознали све. Газда је призренац Јова, али се ни он не брине хотелу, као ни сви његови претходници, јер је Цепелин ту, кога смо после назвали „директором“ хотела. А за то његово „директорство“ он нема ништа, или боље рећи има све: има стан храну, — што попије — а пио је мало — и новац колико му треба. Нарочиту плату, кажу, нема.

Сем „своје“ кафане, он похађа и друге. Ујутру је на кафе код чика Младена у Гранд Хотелу, а на подне и у вече на пиву код Гарме у »Слободи“. Али кад је време ручку и вечери, све доки последњи гост не оде, он је на своме месту. „Ајскастен“, у коме се лети расхлађују напитци, служи му за сто. Чим келнери почну постављати столове, почне и он спремати своје хартије; а кад се ручак или вечера почне издавати, видећете га за својим столом, са цигаром између кажипрста и великог прста леве

Партија на жељезничкој прузи Београд-Ниш

руке, коју држи испружену на сто: прима тантузе од калфа и тачно бележи сваку издату порцију јела. С времена на време сркуће црно вино из мале чашице и мотри како служба тече.

Једнога дана после ручка, остадосмо дуже за столом. Већ су се били скоро сви разишли. Поведосмо реч и о њему.

— Цепелине! — зовну га пријатељ Рогих.

— Молим! одговори он и приђе нашем столу.

— Где сте, Цепелине научили српски?

— Научио сам га у Бечу.

— Па ви сте Аустријанац! нашалих се. Вере ми, ваља нам се причувати!

— Ја сам Бечлија, али кад би сви Аустријанци били и о-сјећали као ја, ви би ваш посао брзо свршили — одговори кроз гласан смех.

— Српски језик са наречјем којим говорите, нисте могли научити у Бечу — рекох.

— Као дечко дружио сам се са Србима и веома сам заволео српски језик. Доцније сам много читао Миклошића, Даничића и Вука, нарочито Вукове Српске Народне Пјесме. Ја жалим што данас не гово-

рим више српски онако, како сам га говорио прије.

— Хвале се наши људи, да сте им у овом рату чинили услуге. Хвала вам!

— Ах, ситница, господине! Бојали се покоља, те сам их примио овђе. Склонили смо их тамо гђе су собе. Кафану смо одмах затворили а столове натрпали на гомилу, да се види да не можемо ништа дати. Наиђу турски официри, а ја им само покажем на гомилу столова. Међу тим официрима био је и један беј, — пашин син, мој добар пријатељ.

— Цепелине, рече ми једнога дана беј, ја одох у Ниш. До виђења!

— Како у Ниш?

— Па у Ниш с војском. Ако Алах буде шћео, сутра ћу тамо вечерати.

— Слушај, беје, кажем му. Срби не пуцају гомилом и у ветар као ови ваши. Они само у сигурно гађају, а кад чујеш пуцањ ти си и погођен.

— Цепелине говориш ли истину?

— Истину ти кажем, беје, јер те волим. И зато што те волим, кажем ти: чувај се!

— Е, кад је тако — вели беј — ево ти моје фотогра-

фије. Чувај је за успомену ако погинем.

... Тај исти беј, господо, побјегао је са Куманова као жена! Кад је дошао овђе у Скопље, срамота га је било да дође к мени. Бацио је униформу, купио је цивилно одело код некога на станици, па побјегао Бог би га знао гђе! Кад сам то чуо, рекао сам: ова ми фотографија више не треба...

Ту Цепелин застаде и нешто се замисли. Превуче руком преко бркова и, гледајући у патос, настави:

„Зар не, господо? Да је беј побјегао са Куманова заједно са својим пуком, могао би се још и правдати. Ратна га срећа изневерила, па квит! Али оставити своју војску, па побјећи без трага, то је кукавички! Његову сам фотографију бацио одмах . . .

— А како сте знали да ће наша војска ући у Скопље баш 13. октобра? По чему сте то судили? Наши људи веле, да сте их о томе уверавали два дана раније, управо на дан кумановске битке, за коју се тада у Скопљу још није знало?

— Па то није било тешко погодити. У четвртак, 11. октобра по подне, спазих турског официра, који је као ађутант пратио Фети пашу на аутомобилу, да изби из једног споредног сокака. Сав је био каљав и гарав. Таман је шћео скренути овијем лијевим сокаком, у намјери, ваљада, да оде на жељезницу, а на ћошак избише два наоружана војника, који су такође бјежали, и сукобише се с њим.

— Дур! викну официр и потеже револвер.

— Дур! повикаше и војници и упреше своје пушке њему у прса. И у мјесто да их он врати они њега отјераше негђе. Кад сам то виђео, знао сам не само да су Турци потучени на Куманову, него сам одмах знао како су потучени. Не брините рекох онима што

Балкански рат — освећено Косово

Призор из освојених Берана. — Склањање рањеника и погинулих и отпремање турских заробљеника

су се код нас сакрили. Прек-сутра су Срби овђе... А пред вече су се већ у гомилама м-гли виђати турски војници бје-гунци.

.. Али је требало имати стр-пљења да се то „прекосутра“ дочека! Чика Младен ме је већ сутрадан ујутру питао: „па кад ће моји Срби већ једном бити овђе?“ Стрпљења, велим му ја. У варош која има тврђаву и онакве положаје, не улази се друкчије него стратегијски...

...И збиља, Турци су били намјерни бранити Скопље. Же-лезницом су били и артиље-рију довукли. И таман су са станице пошли оним сокаком поред Гарме, а један пуцањ од-јекну у вароши иначини стра-хотну панику међу турским вој-ницима! „Срби!“ повикаше у страху и нагоше бјежати! Ни-су имали кад ни коње испрег-нути, пего посјекоше штранке, појашаше, па гђе који, а то-пове оставише ту на улици!.. А та пушка не бјеше српска: на вардарском мосту један ар-наутин пуцао на валију, који је такође пошао да бјежи.

„...Сутрадан је већ скоп-љанским улицама крстарила српска коњичка патрола. Ми-лина је била виђети те дичне војнике. Да су генерали били, господо, не би се умјели до-стојанственије понашати... По-носито су пројахи кроз све у-лице, поздрављајући сваког евр-опејца. Кад смо виђели то, знали смо одмах да у Скопље не улази освајачка, већ осло-бодилачка и културна војска..

Ту Цепелин поче да грца; глас му је дрхтао. Застаде за тренут, па настави:

„...А кад их је виђео чика Младен са балкона његовог Гранд Хотела, плакао је као дијете...

Даље није могао, јер кад то рече, грунуше и њему сузе! Маши се мараме и притиску-јући је на очи окрете се нагло и одмаче од нашег стола.

— Сузе! — рече Лујевић.

— Плаче! — прихвати Рогоћ. Погледасмо се не могав ни-шта да кажемо. А Цепелин, гу-рајући мараму у џеп, приђе нам и промуца:

— Извините, господо, али то су емоције, које не пролазе брзо.

— Мени у грлу застала кнедла као песница, па да ме удави.

— Вина момче! — викнух колико нешто да рекнем.

— Напуните и Цепелинову чашу! — нареди Лујевић.

— Добро здравље, Цепе-лине!

— У ваше здравље, го-сподо! — прихвати и диже ча-шу у вис.

Куднусмо се и исписмо на-гло сви. Изиђосмо на улицу не говорећи ништа и ганути до срца. Потресени искрено-шћу овога човека, сви смо осе-ћали исто: кад плаче он, се-ћајући се величанственог тре-нутка, када је наша победо-носна војска ушла у Душаново Скопље, шта ли тек осећају они који су нас жељно очекивали кроз пет стотина година!

— Добра душа! рече Лу-јевић, корачајући лагано.

* * *

Наскоро сам за тим отко-мандован из Скопља. Отпуто-

вао сам ненадно, немајући вре-мена да се са нашим Цепели-ном опростим. Нека му је ово моје Збогом.

Драг.

„Политика“.

П Р И Л Е П

Прилеп је у истини један од нај-симпатичнијих градова у целој Ма-ћедонији, који са својом живописном околином и многобројним манасти-рима и црквама преноси у оно сла-вно доба српских краљева и царева (Стевана, Душана, Вукашина краља) кад је Србија играла на Балкану у-логу важног а пресудног фактора.

Седамдесетих година Прилеп је још био под утицајем српске кул-туре и српских просветних раденика, али се по казивању старих Прилеп-чана, ускоро после ослобођења Бу-гарске, из сасвим непознатих раз-лога, Србија одрекла свих својих претензија на ове крајеве, предали нас на милост и немилост бугарских пропагандиста, који су у недостатку других средстава у више маха и те-рору прибегавали. Колико је овај е-леменат патио од тако зване „бу-гарске партије“ (овде се народност индентификовала са партијом) знамо ми сви по оним многобројним жрт-вама наших највиђенијих људи, ко-јима је српско племе откупљивало своју слободу. Интересантно је, да су бугараши у побугаривању ових чисто српских крајева прибегавали често пута и врло ординарним сред-ствима, на име: уништавању свију драгоцених историјских података, фалзификатима, исмевању српског имена и т. д.

Па ипак се и поред свега њихо-вог терорисања „српска слава“ тако лепо очувала у овим крајевима да

На потоку који протиче кроз улице Новог Пазара Турци узимају Авдос пре молитве.

би се само по њој (и кад не би било никакве друге сличности) могло закључити да су ови крајеви насељени чисто српским елементом.

Говор је тако сличан нашем да се чак и „наши Французи“ из пожаревачког и крајинског округа врло лепо споразумевају са мештанима.

На жалост и срамоту свију наших политичких и просветних радника у Србији, бугарска пропаганда, за последњи низ година, учинила је у целој Македонији знатне успехе и они се у Прилепу и околини највише осећају. Овде ћете срести читаве легионе бугарских просветитеља (истина са малом школском спремом) који су синови српских породица али су васпитани у бугарским школама и служе интересима „бугарске партије“. Ја познајем овде две бугарске учитељице, које отворено признају да су традиционалне Српкиње и да симпатишу Србима, али да су васпитане о трошку бугарског диспозиционог фонда и да се не смеју изјашњавати пре него ли се ови крајеви коначно анектирају. Колико ми је познато, многе учитељице и учитељи већ предају молбе нашем министарству просвете и траже учитељска места у овим крајевима.

Једна врло симпатична и необично интелигентна овд. учитељица — гђица Викторија Хаџи Анђелова — која је српске рањенике задужила добротом и љубазношћу (због чега је и за одликовање предложена) отворено прича, да јој се од стране наше браће Бугара за такав њен хумани рад озбиљно прети и како она не зна где би и на коју страну, ако по несрећи Прилеп морадне припасти Бугарима.

Лудо је и непаметно, кад чујете овде у Прилепу, како се од стране заслепљених бугараша проносе тенденциозни гласови, како ће Прилеп припасти Бугарима и како се бугарска војска очекује свакога дана. Проношењу тих тенденциозних гласова највише доприносе неколико заслепљених бугарских учитеља и свештеника, чије је држање према официрима и војницима српским просто демонстрирајуће!

Треба да одам нарочито признање Прилепчанима, које се према гробовима палих за слободу војника наших са родитељском тугом односе, у очи Божића ја сам имао прилике да видим на прилепском гробљу један необично дирљив призор, на име: да су гробови искићени воштаницама и цвећем и да су поједине старице обилазиле гробове наричући „слатка наша браћа“.

У Прилепу постоје сада велика војна болница, под управом др. Милана Миловановића, лекара из Пожаревца, у којој се негује преко 150 најтежих болесника, управник др. Миловановић и његов млађи колега симпатични и неуморни у раду др. Степа Илић, показује много добре воље и самопрегоревања за рад. Њиховом иницијативом образована је при болници нарочита „бесплатна амбуланца“ камо се обраћају прилепчани у масама и сељани из врло удаљених села.

Интересантно је посматрати како овај свет воле српске лекаре, јада им се на Турке и благосиља дан и час кад је храбра војска заузела ове крајеве

Како се у последње време појављују чести случајеви великих богиња то наши добри лекари све своје слободно време употребљују на пелцовање (или како они кажу бележење) грађана, мале деце и сваког оног који би се потрудио да тога ради дође у болницу.

(Свршиће се.)

ОПИС СЛИКА.

Сељанка из околине београдске

Ова нам слика приказује сељанку из околине београдске која долази у варош на пазар — Домаћица ова дошла је на пазар мало живежа, да прода и да опет за своју потребу и за децу накупује најпотребнијих намирница. Док се домаћин налази на пољском раду, дотле вредна домаћица води кућу и брине се о осталим кућевним потребама. Код Срба нарочито важи она изрека, да не лежи кућа на земљи него на жени. Српска жена нарочито се одликује од других њених сестара тиме, што је њојзи припуштена сва кућна брига, јер она не само да редовне домаће послове ради него се брине и васпитава своју децу, преде, тка, и обавља многобројне послове сама и предано, јер то јој је остало у наслеђе од њених предшаственица. У овој слици приказана је сељанка у својој народној ношњи, коју опет она сама готови.

Паршија на жељезничкој ирузи Београд—Ниш. — Српска жељезница кроз Сићевачку Клисуру. Србија је земља плодна, богата природним благом, а одликује се дивним и романтичним пределима. Има плодних равница, шумовитих гора и дивних стеновитих предела. Многи, који су, пролазили кроз чувену Швајцарску веле, да је Србија, што се тиче природних лепота, много умакла од Швајцарске. Нарочито су дивни предели

кроз које пролази српска жељезница. Човек се не може довољно да нагледа оних дивних божјих лепота, а круна свега је јединствена „Сићевачка Клисура“. Слабо је до сад ко успео да опише ову доиста дивну слику природе, него то може само да се посматра и диви. Наш свет јури у стране земље, да се нагледа природних лепота даје своје новце у туђини, а неће да иде међу своју браћу, где ће наћи и лепших и величанственијих природних лепота, где ће се сретати и сећати на историјску прошлост српског народа а биће и упознаће се са својом рођеном браћом из оних крајева.

Призор из освојених Берна. Ратна слика, језовити призори, који нам приказују рањене и погинуле борце, који се дигосе у овом светом рату, да ослободе своју браћу петвековног ропства. Ово је свакидања слика после бораба, ово су ратне прилике, које немилице сеју смрт међу борцима, те стварају непрогледна гробља из којих се рађа слобода потиштенима. Српски народ, који је пет векова кињен, мучен и уништаван доживео је и своје ослобођење, али је та слобода купљена са хиљадама живота најбољих српских синова. Па и сад, када је са највећим напорима извојевана слобода, када су крајеви српске државе ослобођени, наша се браћа-небраћа која би својом халаливошћу, да ове чисто српске покрајине себи присвоји. Али, Србин, који је умео, да стресе петвековни јарам, знаће, да се одбрани од ових насртљиваца, па када одагна ове незване госте, сијнуће нов живот српском паћеничком племену!

Нови Пазар. Доносимо призор: како су Турци узимали авдес праће пре молитве на потоку који протиче кроз Нови Пазар. Ово је црквени обред, који муслимани чине свакодневно по више пута, кад на молитву полазе. Тако је пре било, али ће и то сад другачије бити, јер ће све имати својег реда, те ће се и за овај обред другачије удесити. Иначе доносимо ову слику из нових српских крајева, да се види како је било.

Читајте интересантну књигу
Краљевић Марко
у балканском рату.

Иста се добија код **Свет. Ф. Огњановића** у Новом Саду по цену од 50 пот.